

Τὸ Κρεμλῖνον καὶ ὁ ποταμός

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΡΩΣΣΙΑΣ

ΤΟ ΕΝ ΜΟΣΧΑΙ ΚΡΕΜΛΙΝΟΝ

Α

Τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1912 αἰὼν συμπληροῦται ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ πολυμήχανος καὶ μεγαλορρέκτης τῆς Γαλλίας στρατηλάτης Ναπολέων ὁ Α' εἰσῆλθε εἰς τὴν Μητερίσαν Μόσχαν, τὴν παλαιὰν τῆς ἐπικρατείας πρωτεύουσαν, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ στρατὸν ἐκ 450 χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἀνακτόρων θαυμάζων τὴν τῆς πόλεως πυρκαϊάν, θέαμα, ὅπερ οὔτε ὁ Βαλζάκ οὔτε ὁ Σαίκσπηρ θὰ ἐδύνατο νὰ παραστήσῃ εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀναγνώστου. Τὸ θρησκευτικὸν ἔνστικτον τῆς ὅλης Ρωσικῆς φυλῆς ἐξεμάνη κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν Γάλλων ἱεροσυλίας καὶ βεδηλώσεως τοῦ θεοδμήτου Κρεμλίνου, ἡ δὲ ἔθνικὴ τῶν Ρώσων ψυχὴ ἐφρικήσας διότι ἡσθάνθη κατὰ τὰς κρατούσας δοξασίας τὸ μέλλον τῆς ἐπικρατείας διακινδυνεύον καὶ ἀναχαιτιζόμενον, τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς θραυόμενον, καὶ οὕτω ἐν στιγμῇ δικαίας θρησκοπατριωτικῆς παραφορᾶς παρέδωκε τὴν πόλιν εἰς τὸ πῦρ διὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς Μόσχας Ροστόφιν, ὅστις φέρεται εἰπὼν κατὰ τὴν ὥραν τῆς καταστροφῆς «ἀπὸ τοῦδε πᾶς ἑκαστος θὰ αἰσχύνηται λέγων ὅτι ἀνήκει εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος». Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ βαρυσημάντου τούτου ἱστορικοῦ γεγονότος, οἱ εὐσεβεῖς Ρῶσσοι ἤγειρον τὸν μεγαλῆτερον τῶν ἐν Μόσχᾳ ναῶν, τὸν

τοῦ Σωτῆρος, ἐν ᾧ λευκαὶ πλάκες φέρουσι κεχαραγμένα πάντα τὰ ὀνόματα τῶν υπερασπιστῶν τῆς πόλεως κατὰ τῆς εἰσβολῆς, ἣν ἐπηκολούθησε ἡ πυρκαϊὰ ἡ ἀποτεφρώσασα τριάκοντα χιλιάδας ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ οἰκίων καὶ στοιχίσασα ἑκατομμύρια ἀγγλικῶν λιρῶν. Ἀλλ' ἡ πυρκαϊὰ ἐκείνη ἐξηνάγκασε τὸν οὐδὲν θεωρήσαντα ἀπραγματοποίητον ἢ ἀπατηλὸν Γίγαντα τῆς Γητίνης Σφαίρας, τὸν διελθόντα ὡς λαίλαψ δι' ὅλης τῆς Εὐρώπης, τὸν ἀνατρέψαντα, συντρίψαντα καὶ ἐξευτελίσαντα ἔθνη καὶ θρόνους, τὸν ἐπὶ τέταρτον αἰῶνος πληρώσαντα τὸν ὅλον τῆς ἱστορίας χῶρον διὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος, ὅπερ καὶ μετὰ αἰῶνα ὅλον ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τοῦ μύθου καὶ τῆς ποιήσεως, νὰ ἐγκαινίσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ τέλους, κλονίζων τὴν ἐπὶ τὸ ἀήττητον αὐτοῦ πίστιν τοῦ πλήθους, καὶ ἀναγνωρίζων τὴν ὑπαρξίν τῆς ἱστορικῆς Νεμέσεως ἐν τῇ Ρώμῃ τοῦ Βορρᾶ, ὡς ἡ Madame de Stael ἀποκαλεῖ τὴν Μόσχαν.

Ἐπίκαιρον ὅθεν, ἀκριβῶς αἰῶνος διαρρευσαντος, νὰ διαλάβωμεν οὐχὶ περὶ τῶν στρατιωτικῶν μεγαλουργημάτων ἢ περὶ τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ ἐπιχειρηματικωτέρου καὶ ἐνεργητικωτέρου στρατηλάτου, ὃν περιέγραψε θαυμασίως ἡ ἀριστοτεχνικὴ γραφὴς τοῦ ἱστορικοῦ φιλοσόφου Taine¹, ἐξιλέωσε δὲ ὁ διάσημος τῆς Ἀγγλίας πολιτικός Λόρδος Ρόζμπερη², ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐρατεινοῦ καὶ πολυῦμνῆτου Κρεμλίνου, εἰς ὃ κατέλυσε ὁ εὐμήχανος δορυκτῆτωρ, καὶ τῶν περιέργων τῆς θρησκευτικῆς, πολιτικῆς καὶ ἡθικῆς ἐστίας τῆς Σλαυικῆς φυλῆς — τῆς παραδόξου Μόσχας, ἧς ἄλλοτε ἐσκιαγραφήσαμεν τὰ Θέατρα, τοὺς Λουτρῶνας καὶ τὰς διασκεδάσεις³.

Β΄

Οὐ μόνον ὁ τὸ πρῶτον ἐπισκεπτόμενος τὴν ἰδιόρρυθμον ἢ μᾶλλον ἄρρυθμον Μόσχαν ἄλλοεθνῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ρῶσσοι ἐκπλήσσονται ἐκ τῆς ἀσυμμέτρου κατασκευῆς πόλεως γνησίως ρωσικῆς, φερούσης τὸν τύπον καὶ τὴν σφραγίδα τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς ἐπικρατείας, ὅπερ δὲν ἀπαντᾷ οὔτε ἐν Κιέβῃ οὔτε ἐν Νοβογορόδη⁴. Ἡ Μόσχα, δεσμεύει διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς καλλονῆς, διὰ τῶν ἀπεράντων ἐκτάσεων, διὰ τῆς τεραστίας ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς κινήσεως, ἀναπαριστῶσα μεμακρυσμένον παρελθόν διαλαλούμενον ὑπὸ τῶν μνημείων, τῶν οἰκοδομῶν καὶ αὐτῶν τῶν ὁδῶν, ὧν ἡ παντελής ἔλλειψις εὐθυγραμμίας καὶ συμμετρίας ἀπετέλεσε ἀνέκαθεν τὸ χάριμα τοῦ ζωγραφικοῦ χρωστήρος, ἀρυσθέντος θέματα ἀντιθέσεως καὶ ἀντιπαράβολῆς τοῦ ἀσιατικοῦ πρὸς τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν. Ὅσοι ἀτέρμονες ἐστερημένοι πεζοδρομίων καὶ ἔχουσαι ὄψιν πλατειῶν, οἰκίαι κεχωρισμέναι ἀλλήλων διὰ διόδων καὶ παρόδων εὐρυτέρων τῶν ἐν Ἀθήναις ὁδῶν Σταδίου ἢ Φιλελλήνων, ἀπομεμονωμένοι ὡς ἐκ τοῦ φόβου τῆς πυρκαϊᾶς, διότι ἄλλοτε ἦσαν ξυλόδημοι, πλατεῖαι ἐκτενεῖς ὡς πεδιάδες διασχιζόμεναι ὑπὸ μο-

1 Ἴδε Revue des Deux Mondes Φεβρ. καὶ Μαρτ. φυλλάδια τοῦ 1887.—

2 Napoleon The last phase by Lord Roseberry.— 3 Ἡμερολόγιον Σκόκου ἔτους 1906 καὶ 1908.— 4 Ἡμερολόγιον Σκόκου ἔτους 1909 καὶ 1912.

νίππων ἀμαξῶν ἀορίστου σχεδίου, μόλις διὰ δύο πρόσωπα ὠρισμένων, καὶ ὧν ὁ ἐνδον διάκοσμος σπανίως θὰ ἱκανοποιεῖ καὶ ἐπαρχιώτην ἔτι τῆς Γαλλίας ἢ Ἀγγλίας, οἰκίαι εὐρύταται πρὸς φιλοξενίαν ἐσκευασμέναι — καὶ οὐδαμοῦ τῆς Ρωσσίας ἢ τῆς Εὐρώπης ὁ Ξένιος Ζεὺς ἐλευθεριώτερον λατρεύεται — ἀλλ' ἐν τῷ προαυλίῳ ἐπιδεικνύουσαι ἀμαξοστάσια, ὀρνιθῶνας καὶ κήπους, ἀντιθέτως τῶν παραπλεύρως κειμένων μεγαλοπρεπῶν καὶ τελείως εὐρωπαϊκῶν ἀγροκηπίων, μετὰ τερπνῶν σκιαδῶν καὶ ἐπαύλεων, ὑπὸ κήπων καὶ ἄλσεων περικυκλουμένων, ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις ἡ πόλις Μόσχα. Ἡ Δημαρχία εὐκόλως θὰ κατήργει τὰς ἰδίας ὄψεως παρόδους δῆθεν καὶ στενωποὺς καὶ παρέχουσα ὁχήματα κατὰλληλα, θὰ διεκόσμη ἐπὶ

Ἡ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἰδέα τοῦ Κρεμλίνου

τὸ νεωτεριστικώτερον τὴν ὅλην πόλιν, ἥς ὁ μόνος ἀρχιτέκτων ὑπῆρξε τὸ ἰδιότροπον τοῦ κτηματίου· ἀλλ' ὁ κάτοικος τῆς Μόσχας αἰσθητικῶς εὐχαριστημένος ἐκ τῆς γραφικῆς τῆς πόλεως εἰκόνης, ἔχεται στερρῶς καὶ ζηλοτύπως παντός, ὅπερ προσδίδει ἰδιαίτους εἰς αὐτὴν φυσιογνωμίαν. Ὅμιλῶν μετὰ θαυμασμοῦ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τετρακοσίων πεντήκοντα πέντε ἐκκλησιῶν, εἴκοσι δύο μονῶν, χιλίων τριακοσίων κωδῶνων, ἑπτὰ γεφυρῶν, καὶ εἴκοσι γραμμῶν λεωφορείων, τέρπεται ἐπιδεικνύων ἐν αὐτῇ τῇ πόλει λίμνας ὑπὸ δένδρων περιβαλλομένας καὶ ἀγροτικὴν προσδιδούσας ὕψιν εἰς τινα διαμερίσματα τῆς συμμίκτου τὴν μορφήν πόλεως, ἐξαίρει τὴν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν τῆς πόλεως ἀνάπτυξιν, ἐπιδεικνύων διακόσια πεντήκοντα βαμβάκοεργοστάσια, ἐν οἷς ἑκατὸν χιλιάδες ἐργάται κατεργάσθησαν πέρυσι βάμβακα εἴκοσι πέντε ἑκατομμυρίων λιρῶν ἀξίας¹, καὶ αὐτοθαυμάζεται ἀπαριθμῶν καὶ διαλεγόμενος περὶ τῆς ὅλης φιλανθρωπικῆς ἐν Μόσχᾳ κινήσεως, περὶ τῶν ἀσύλων τῶν

νυκτοδρόμων, νοσοκομείων ἀνιάτων, κοινῶν συσσιτίων, φυλακῶν παιδῶν καὶ φυλακῶν ἐφήδων, τελείων βρεφοκομείων¹ καὶ τέλος περὶ τῶν 500 ἐν ὄλῳ εὐαγῶν ἰδρυμάτων, ὀφειλομένων τῶν πλείστων εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν τῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κρεμλίνου ἐν τῷ ἐμπορικῷ διαμερίσματι οἰκούντων ἐμπόρων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ ἰδίᾳ πολέμου ἐκπαιδευθέντες ἀνεδείχθησαν Μαικῆναι τῆς Τέχνης καὶ τῶν Γραμμάτων, διαψεύσαντες τὸν σατυρίσαντά ποτε τούτους Ostrofsky, τὸν Ἀρχιλόχον τῆς Ρωσσίας, καὶ ἰδρύσαντες δύο Μουσεῖα, τὸ ἱστορικὸν καὶ τὸ τοῦ Τρετιάκωφ, ἀληθῆ καθέδραν καλλιτεχνίας, περικλείουσαν τὰ μᾶλλον διάσημα ἀριστοτεχνήματα τῆς ρωσικῆς ζωγραφικῆς. Πρὸ τῶν δύο τούτων Μουσείων δὲν ὑπῆρχε ἢ τὸ τοῦ Ρουμιάντσοφ, ἐν ᾧ τὸ μᾶλλον περιέργον δὲν εἶναι ἢ λαμπρὰ πινακοθήκη, ἀλλ' ἢ συλλογὴ ἀπαραιμίστων ἀναγλύπτων, οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης ἀπαντώντων καὶ ἀναπαριστώντων τὰς διαφόρους καὶ ποικίλας φυλάς, ἐξ ὧν οἰκεῖται ἡ ἀπέραντος Ρωσσία. Τὰ ἀνάγλυπτα ταῦτα περὶ τὰ ἑκατὸν τὸν ἀριθμόν, πιστῶς καὶ τελείως ἀναπαριστώντα τὸν τύπον καὶ τὴν περιβολὴν ἑκάστης ἐθνότητος μεθ' ὧν τῶν βιομηχανικῶν καὶ γεωπονικῶν ἐργαλείων καὶ ἐξαρτημάτων, παρέχουσι περιεκτικωτάτην καὶ ἀκριβῆ ἰδέαν τοῦ Μωσαϊκοῦ ὧν τῶν ἐθνῶν τῆς Ρωσσίας. Κατασκευασθέντα πρὸς ἐκθεσιν ἐν τῷ ἐν Μόσχᾳ συγκροτηθέντι τῷ 1867 ἐθνολογικῷ συνεδρίῳ, ἐξεληφθήσαν ὑπὸ τοῦ τύπου τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ πρωτεύοντος περιοδικοῦ *Revue des deux mondes* ὡς πολιτικὴ τῶν πανσλαβιστῶν διαδήλωσις, διότι ἐξαικόνιζον τοὺς τύπους πάντων τῶν τούτου μετασχόντων, ἀπὸ τῶν Σέρβων, Βουλγάρων, Κροατῶν καὶ Τσέχων μέχρι τῶν Πολωνῶν, Κορεατῶν, Γόλδων, Ὀστάκων, Καλμούκων, Κιρκασίων, Γεωργιανῶν καὶ λοιπῶν ἐθνοτήτων, ὧν ἢ τε ἐθνολογία καὶ ἐθνογραφία ἀποτελεῖ ἴδιον μάθημα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς ἐν Καζάν Ἀκαδημίας. Μία καὶ μόνη ὥρα ἐν τῇ ἀπεράντῳ Στοᾷ τοῦ Μουσείου τούτου, διδάσκει ὅσα περιήγησις ἀνὰ τὴν ἀπέραντον Ρωσικὴν ἐπικράτειαν, ἢ παρέχει τὸν ἀλλιστον ὁδηγὸν πρὸς ἐπιχείρησιν ταύτης. Ἄλλ' οὔτε τὰ Μουσεῖα, τὰ Θέατρα, τὸ Πανεπιστήμιον ἢ τὸ τεράστιον Χρηματιστήριον, οὔτε ὁ εἰς τὸ τέρμα ἑκάστης ὁδοῦ ἢ παρόδου εὐρισκόμενος ναὸς ἢ ναῖσκος, οὔτε αἱ ἐν τῷ ἐμπορικῷ διαμερίσματι μοναί, οὔτε ἡ ἔναντι τοῦ Κρεμλίνου ἐστεγασμένη Στοὰ κολοσσαίων διαστάσεων, ἢ ἀποτελοῦσα περίπατον ἐκ τῶν σπουδαιότερων, οὔτε τὰ λόγῳ περιπάτων καὶ χλόης ὑπέροχα μαγευτικὰ προάστεια κορυφοῦσι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ περιηγουμένου τὴν Μητρόπολιν τῶν ρωσικῶν πόλεων, ὅσον τὸ περικλεές, τὸ ἀμυθῆτον πλούτου καὶ χρυσοῦ μεγαλοπρεπές καὶ ἀχανές Κρεμλίνον, τὸ ζῶν ἔμβλημα τῆς ρωσικῆς ἐθνότητος, οὔτινος οἱ κυκλώπειοι καὶ πολύχρωμοι βράχοι, τὸ ἀνόμοιον τῶν σχημάτων καὶ χρωμάτων, οἱ ἀστρογείτονες πύργοι, ἢ πάντων τῶν ρυθμῶν ἀρχιτεκτονικῇ, αἱ εὐπρεπέσταται

¹ Ἴδε πλείονα περὶ τούτων ἐν τῇ ἐμῇ περιγραφῇ Τὸ «βρεφοκομεῖον Μόσχας», Ἡμερολόγιον Σκόκου 1905.

ἐκκλησίαι καὶ τὰ θαυμαστὰ ἀνάκτορα, καταπλήττουσι πάντας τοὺς περιηγητάς, καὶ εἰς ὃ εἰσερχόμενος ὁ ἀναγνώστης μεθ' ἡμῶν, αὐτομάτως θὰ κλίνη τὴν τε κεφαλὴν καὶ τὰ γόνατα, τὰ δὲ χεῖλη θὰ ἀνοίξῃ εἰς προσευχὴν.

Γ'

Ἐπὶ λόφου πεντήκοντα μέτρων ὕψους καὶ ἐπὶ χώρου ἐκ χιλιάδων τετραγωνικῶν μέτρων ἐν μέσῳ τῆς ὅλης πόλεως, ἐδράζεται περιβαλλόμενον διὰ παχέων καὶ ὑπερυψηλῶν τειχῶν τὸ ἐξαγώνου σχεδὸν σχήματος Κρεμλῖνον, ἡ θρησκευτικὴ καὶ πολιτικὴ τῆς ρωσικῆς φυλῆς Ἀκρόπολις, ἡ περιέχουσα σύμπλεγμα ναῶν, ἀνακτόρων, παλατιῶν, πύργων καὶ μνημείων, αὐτόχρημα φυλακείων πάντων τῶν κειμηλίων θρησκείας καὶ πολιτείας, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ὁσίων τῶν Τσάρων καὶ Πατριαρχῶν καὶ πάντων τῶν στεμμάτων, σκήπτρων καὶ θρόνων αὐτῶν. Ἡ ὑπερφυσικὴ αἴγλη ἡ προσδοκίμην ἐκ τῶν ἐπιχρύσων καὶ ποικιλοχρῶν κωδωνοστασιῶν, τῶν θολωτῶν τρούλων τῶν ἀσιατικῶς μεγαλοπρεπῶν ναῶν μετὰ τῶν καταφόρτων ἐκ χρυσοῦ ἀργύρου καὶ ἁδαμάντων εἰκονοστασιῶν καὶ τῶν ἐπὶ τούτων τιμαλφῶν εἰκόνων, ἡ ἐντὸς τῶν μεγαλοπρεπῶν ναῶν κατανυκτικὴ ἡσυχία καὶ ὁ ἐντεῦθεν θρησκευτικὸς μυστικισμὸς δημιουργοῦσι φανταστικὴν ὀπτασίαν, νομίζει δὲ τις ἑαυτὸν ἐν ἀρχαίᾳ πρωτεύουσῃ Χάνου τινὸς τῆς ἡρωϊκῆς Ταρταρίας ἢ Μογγόλου Αὐτοκράτορος, οὗτινος τὰ μυθικὰ παλάτια καὶ τὸν ταῦτα περιβάλλοντα θρόνον τῶν παραδόσεων καὶ ἱστοριῶν, ὑπερβάλλει ἐνταῦθα ἡ πραγματικότης καὶ ὁ συνδυασμὸς τῆς ἀσιατικῆς σπατάλης μετὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς μεγαλοπρεπείας ναῶν, ἀγαλμάτων καὶ ἀνακτόρων πάντων τῶν ρυθμῶν, ἀπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ τῆς Ἀναγεννήσεως μέχρι τοῦ Σινικοῦ καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ. Οὐδαμοῦ γῆς ἀπαντᾷ τις τοσοῦτους θησαυροὺς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡνωμένους, χρυσέηλα σκήπτρα, στέμματα ἡλίου ἀκτῖνας ἐκπέμποντα, βηρύλλους, σμαράγδους, σαπφείρους καὶ ποικίλους πολυτίμους λίθους μαγεύοντας διὰ τοῦ φλογοειδοῦς ξανθοῦ, τοῦ θελκτικοῦ κυανοῦ, τοῦ ἐπιχαρίτου πρασίνου καὶ ἀντανανκλῶντας τὴν χρυσαυγὴ τοῦ δύοντος ἡλίου λαμπρότητα, τὸ φέγγος τῆς ροδίνης ἥους ἢ τὴν γλυκύτητα τοῦ σεληνιακοῦ φωτός. Φαντάσθητε τὸν θρόνον τοῦ Τσάρου Ἀλεξ. Μιχαήλοβιτς, σελαγιζόντα διὰ 876 ἁδαμάντων καὶ 1223 λυχναίων λίθων (ρουδίνων), τὸν χρυσοῦν θρόνον Ἰβάν τοῦ 4ου, τὸν δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ Σάχου τῆς Περσίας, ὑπὸ 2000 πολυτίμων λίθων, τὸν τοῦ Τσάρου Βογιονόφ ὑπὸ 2254, τὸ στέμμα τῆς Αὐτοκρατείας Ἀννης Ἰβανόβνας ἐκ 2500 ἁδαμάντων καὶ ποσοῦ ρουδίνων, ὧν τὸ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, τὸ καὶ ὀγκωδέστερον, τιμᾶται ἀντὶ ἐξήκοντα χιλιάδων ρουδίνων, ἤτοι ἕξ χιλ. λιρῶν Ἀγγλίας¹. Ἡ σατραπικὴ τῶν στεμμάτων, σκήπτρων καὶ θρόνων μεγαλοπρέπεια, οἱ πολυτελεῖς ποικι-

1 Τὰς στατιστικὰς ταύτας πληροφορίας, περιέχει ὁ ὁδηγὸς τῶν περιηγητῶν τῆς Μόσχας, ὁ ἀποδιδόμενος εἰς τὸν διοικητὴν τῆς πόλεως Δολγορούκοφ ἐκ τῶν μᾶλλον πεπαιδευμένων μελῶν τῆς Ρωσικῆς ἀριστοκρατίας.

λόστικτοι λάσιοι τάπητες, οἱ καλύπτοντες διὰ κεχρωματισμένων ψήφων ἐψηφοθετημένα δάπεδα, τὰ ἐν πλαστικῇ ἀταξίᾳ διεσπαρμένα ἐντὸς πολυχρώμων προθηκῶν ποικίλα κοσμήματα καὶ ἐνδύματα, τὰ ἄκομψα τὸ σχῆμα πλὴν πολυτελεῖ, λιθοκόλλητα, χρυσόδετα ἢ ἐλεφαντόδοντα ἀγγεῖα, τὰ ἐκ τῆς λαμπηδόνος τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐξαστράπτοντα παντοειδῆ τῆς Κύπριδος σκεύη, οἱ ἐκ θαυμαστοῦ καὶ βύσσου χιτῶνες, πάντα ταῦτα ἐκπλήττουσι καὶ κάρουσι τὰς αἰσθήσεις τοῦ περιερχομένου τὸ θεόδητον καὶ ἱερὸν Κρεμλίνον, ὅπερ διὰ τῶν Ἑκκλησιῶν, Ἀνακτόρων, πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Συλλογῶν, συνοψίζει ἐν ἑαυτῷ τὸ τε παρελθὸν καὶ τὸ ἐνεστὼς τῆς ρωσικῆς ἱστορίας, ἀποτελοῦν, ὡς αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι αἱ τῆς λατρείας τῶν Θεῶν πολὺ μᾶλλον τῶν ἄλλων πόλεων ἐπιμεληθεῖσαι, τὸν κοινὸν καὶ ὁμοδόμιον ὅλων τῶν ρωσικῶν πόλεων Ναόν, ἐν ᾧ οἰκοῦσι τὰ Πατρῶα πνεύματα, οἱ ἐγχώριοι Δαίμονες καὶ Ἡρώες καὶ πάντα τὰ Ἱερά, ἀπόρρητα, ἀθέατα καὶ ἄδηλα. Τέλος, ὅτι ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἢ κόρῃ ἢ ἐν τῇ ψυχῇ ὁ λογισμὸς, τοῦτο ἐν Ρωσίᾳ τὸ Κρεμλίνον, ἢ Κιβωτὸς τῆς Ρωσικῆς φυλῆς, ἀληθῶς ὄγδοον θαῦμα τοῦ κόσμου καὶ στέμμα τῆς Μόσχας, ὅπερ πολλῶν δυναστῶν στέμματα καὶ πολλῶν γενεᾶς ἀνθρώπων προώριστο νὰ ἴδῃ πρὸ αὐτοῦ παρερχομένας καὶ νὰ ἀπολάμπῃ ἀσάλευτον ἐπὶ αἰῶνας.

Δ

Τὸ πολυμέλαθρον πολύγωνον καὶ πολύμυχον Κρεμλίνον, ἐνοῖ ἐν ἑαυτῷ τὰ θέλγητρα τοῦ Ἀλκαζάρ καὶ τῆς Ἀλάμπρας τῶν Ἰσπανῶν· τὸ γόητρον τοῦ Καπιτωλίου, ἐν ᾧ περιεκλείοντο οἱ βωμοὶ τῶν Θεῶν καὶ τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων· τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ ὄγκου τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης καὶ τὸν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἀθηνῶν ποικιλὸν τοῦ Ἐρεχθέως δόμον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων· διότι παρὰ τοὺς κήπους τοὺς ἀπαντῶντας εἰς τοὺς πρόποδας κατὰ τὰς κλιτύας τῶν πέριξ λοφίσκων, παρὰ τοὺς κεκομμένους ἐντὸς βράχων θόλους, τὰς κρεμαστάς γεφύρας καὶ τὰς ἠνεφγμένους στοάς, παρὰ τὰς δύο ἤτοι γραμμὰς τὰς ἀκολουθοῦσας τοὺς ἐλιγμοὺς τοῦ ἐδάφους, ἵνα εὗρεθῇ τις ἐν τῷ κυρίῳ Κρεμλίῳ, περιλαμβάνει τὸ Πάνθεον τῆς Ρωσικῆς φυλῆς. Τὸ Λουδρον ἀποτελεῖ τὸ καύχημα τῶν Παρισίων, τὸ Βατικανὸν τὸ ἔρεισμα τῆς Ρώμης, τὸ Ὀπλοστάσιον τὸ ἀγλαῖσμα τοῦ Βερολίνου· ἀλλ' οὐδαμοῦ ἢ τοῦ ὅλου ἐθνικοῦ μεγαλείου ἱστορία ἐνοπτρίζεται μεγαλοπρεπέστερον καὶ πιστότερον ἢ ἐν τῷ Κρεμλίῳ, ἐν ᾧ ὁ Ναὸς τοῦ Ἀρεως καὶ τὰ ἅγια Λεῖψανα τῆς ἐθνικῆς Νίκης, συμφύρονται μετὰ μουσείων καὶ ὑψιτενῶν κωδωνοστασίων, τὰ δὲ τρόπαια τῶν πολέμων καὶ τὰ μνημεῖα τῆς Πολιτείας μετὰ τῶν τάφων Αὐτοκρατόρων καὶ Ἀρχιερέων, ὑπογείων εἰρκτῶν καὶ ὑψηρεφῶν πύργων, ἀναμῖξ πάντων εὕρισκομένων, πλὴν ἐν τῇ ἀφελείᾳ αὐτῶν δυσαρμοστίᾳ ἀποτελούντων τσαούτην ἁρμονίαν, ὥστε οὐδαμοῦ τὸ ὑψηλὸν τοσοῦτον ἀνθρωπίνως παρίσταται, τὸ δὲ ἀνθρώπινον τοσοῦτον ὑψηλῶς ἐκφαίνεται. Δεσμεύει τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ περιεργαζομένου τὰς περὶ τὰς τέσσαρας πλατείας,

εἰς ἃς διήρηται τὸ Κρεμλίνον, οἰκοδομᾶς, τὸ παντοδαπὸν μεγαλεῖον θρησκείας καὶ πολιτείας, στρατοῦ καὶ δικαιοσύνης, ὥστε φαντάζεται τις καὶ δικαίως μετὰ τῶν Ρώσων, ὅτι φέρει τὴν σφραγίδα καὶ τὰ ἔχνη τῆς τῶν θεῶν ἐμφανίσεως, καὶ ἐκθεβακχευμένος τὴν ψυχὴν ἐκ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωσιν, εἰ μὴ ψυχικῶς ἀρτιμελής, νὰ καταρρίψῃ ἑαυτὸν εἰς τὸν Καιάδα τῆς Μετανοίας καὶ τῆς Προσευχῆς, εἰς τινα ἦτοι τῶν ἐν αὐτῷ μονῶν, καίπερ ἱστάμενος ἐν χώρῳ ἀφηγιώσης πολυτελείας, ἐν ᾧ ὅτε χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος φύεται ἐκ τῶν τοίχων καὶ ἀναθρῶσκει ἐκ τοῦ ἐδάφους, ἡ δὲ ἐκ τῶν Μητροπόλεων καὶ ἐκ τῶν Ἀνακτόρων ἀπο-

Τὸ Μουσεῖον Ρουμαντισῶφ

λάμπουσα χρυσαύγεια, φαίνεται ἐνοπτριζομένη καὶ ἀντανακλωμένη τῇ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀτενῶς προσβλέποντος. Ἄλλ' αἱ εὐρύταται καὶ ἀπαστρέπτουσαι οἰκοδομαί, τὰ χαριστήρια φυτεύματα, αἱ πολυειδεῖς στοαί, τὰ μνημεῖα, ἡρῶα καὶ ἐν γένει τὸ ὅλον φανταστικὸν καὶ ὀνειρώδες τοῦ Κρεμλίνου θέαμα συνέχεται τοῖς μᾶλλον παραδόξοις μύθοις, οὓς οὐχὶ ἀργολαλοῦσα γραῦς, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ρωσικὴ ἐποποιία καὶ ἡ σλαβικὴ παράδοσις διέσωσε, καὶ οὔτινες περιδομοῦσι τὰ ὧτα τοῦ περιηγητοῦ. Ἐνταῦθα λεοντόθυμοι καὶ λεοντοδάμαντες τῶν ἀπροσπελάστων τῆς Ἀρκτοῦ χωρῶν Αἰγεῖς καὶ Ἡρακλεῖς, κατελθόντες ἀπέπνιξαν λύκους καὶ λέοντας, ἐδίωξαν ὕδρας ἐκ τῶν λιμνῶν καὶ ἄρκτους ἐκ τῶν σπηλαίων, καὶ ἀφοῦ ἐκάθαραν τὸν Οὐρανὸν ἐκ φθοροποιῶν πτηνῶν, εἶδον Γοργόνας κολυμβώσας ἐπὶ τοῦ ἀφροῦ τῶν ποταμίων κυμάτων, ἅτινα ἀπεσύρθησαν εἰς τὸν Ὁκεαν

(οὔτινος παραποτάμιον ὁ τῆς Μόσχας) καὶ δυσειδῆ ἀμφίβια μεταβαλλόμενα εἰς ἐπεράστους ποταμίους Νύμφας¹, καὶ οὕτω ἱδρυσαν τὸ θεοοίκιστον Κρεμλίνον, Παρθενῶνα τῆς Σλαυϊκῆς Ὁρθοδοξίας καὶ Ἀγίαν Σοφίαν τῆς Πολιτείας, ὥστε νὰ μὴ θεωρῇ τις τοῦτο δημιουργήμα ἀνθρώπινον ἀνθρωπίνων χειρῶν, ἀλλὰ τι ὑπερφυές καὶ θεῖον, θεῖαν τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκ θεοῦ τὴν εὐνοίαν ἔχον. Τίς προσβλέπων ἀφ' ὑψηλοῦ τὸ ἱερὸν Κρεμλίνον δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸν σύνοικον τῶν θεῶν, δὲν βλέπει αἰρομένους τοὺς πέπλους τῶν θρησκευτικῶν μυστηρίων καὶ ἀποριῶν καὶ δὲν καθορᾷ αὐτὴν τὴν Ὁρθοδοξίαν ἀποδιώκουσαν τὸν ὁθενδήποτε ἐπερχόμενον τῆς ἀσεβείας ἢ τῆς ἱεροσυλίας ἄνεμον; Οἱ Πολωνοὶ καταλαβόντες τὴν Μόσχαν καὶ βεβηλώσαντες τὸ Κρεμλίνον, διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς λατινικῆς ἱεροτελεστίας ἐν αὐτῷ, δὲν ἐδύναντο ἢ νὰ ἴδωσι διαμελιζομένην τὴν ἑαυτῶν χώραν ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης, εἰσβάλλον εἰς Μόσχαν καὶ διὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ συλῶν τὰ ἄδυτα τῶν ἀδύτων τῆς ὁλης ἐπικρατείας, ἔδει ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ἱερῷ τόπῳ νὰ προῖδῃ, ὡς ὄντως προσῖδε, τὸ σκότιον αὐτοῦ μέλλον, ὅτε ἐνεός, μετὰ μακρὰν αἰωπὴν καθ' ἣν ἔδλεπε τὴν πόλιν καιομένην, ἀνεφώνησε: «Ceci nous presage un grand malheur»² ἤτοι: τὸ γενόμενον μεγάλου κακοῦ προάγγελος, ὥσει μακρόθεν ὑπέφωσκε δι' αὐτὸν ἡ σκιά τῶν βράχων τῆς Ἀγίας Ἐλένης. Πράγματι τὸ Κρεμλίνον ὑπῆρξε ὁ τάφος τοῦ γοήτρου, εἰς ὃ ὤφειλε τὸ ἀνυπέδβλητον αὐτοῦ μεγαλεῖον ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος στρατηλάτης, ὅστις ἀξιωματικὸς ὢν ἐζήτησε νὰ καταταχθῇ ἐν τῷ ρωσικῷ στρατῷ, πλὴν προσφερθέντος αὐτῷ βαθμοῦ κατωτέρου ἐκείνου ὃν εἶχε, ἔμεινε ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐγένετο Αὐτοκράτωρ, ἐκστρατεύσας κατὰ τοῦ κράτους, ἐν ᾧ ἐφαντάσθη ὅτι θὰ ἱκανοποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ φιλοδοξίαν, καὶ οὔτινος ἀπεχώρησε καταλιπὼν πληθὺν τηλεδόλων καὶ ὀπλομαχικῶν, ἐκτεθειμένων ἐπὶ λιθίνου βάρους εἰς θέαν καὶ εἰς διδάγμα ὡς εὐτελεῖς ἀντάλλαγμα τῆς Γαλλικῆς τοῦ 1812 θηριωδίας, ἣτις ἐπληξέ ἰδίᾳ τὴν ὥραιότεραν ἐκ τῶν ἐν τῷ Κρεμλίνῳ τριῶν Μητροπόλεων, τὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τὴν ἐν αὐτῷ εἰκόνα τῆς Παρθένου τοῦ Δόν, ἣν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ περιώνυμος Δονσκόης ἐν τῷ κατὰ τῶν Ταρτάρων πολέμῳ τῷ 1380 καὶ ὁ Βόρις Γοδουνῶφ τῷ 1591, εἰς ἣν ἀποδίδουσι τὴν τῶν ἀντιπάλων καταστροφὴν, καὶ ἣτις φέρει ἔτι καὶ νῦν τὰ ὑπὸ πελέκειν κατενεχθέντα ἱχνη πρὸς ἀπόσπασιν τοῦ πλαισιούντος ταύτην μετάλλου, ὅπερ ἐξέλαβον ἐκ χρυσοῦ, ἀφαιρέσαντες διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸν Σταυρὸν ἐπὶ τοῦ Πύργου Ἰδάν, καὶ διὰ πράξεων ἀναξίων τῆς εὐγενείας καὶ τοῦ ἱπποτισμοῦ τῶν Γάλλων, μιάναντες καὶ βεβηλώσαντες τὸ ἱερὸν Κρεμλίνον, ἐν ᾧ πάντες οἱ θεοί, πάντες οἱ ἅγιοι καὶ πάντα τὰ ἱερὰ τῆς Ρωσικῆς ἐπικρατείας. Τὸ μέγιστον τῶν σφαλμάτων τοῦ μεγαλορρέκτου ἐκείνου στρατηλάτου κατὰ

¹ Ἰδε Norbert Lallière. Les contes populaires Slaves Σελ. 197-315. —
² Ἰδε ἱστορίαν ἐκστρατείας ἐν Ρωσίᾳ ὑπὸ Segur ὑποστρατήγου τοῦ Ναπολέοντος, διπλωμάτου καὶ συγγραφέως τῆς παρ' αὐτοῦ θαυμασίως περιγραφείσης πυρκαϊᾶς τῆς Μόσχας.

τὴν ἀδέκαστον κρίσιν τῆς ἱστορίας, ὑπῆρξε ὅτι πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς παγετοὺς τῆς Ρωσσίας, δὲν ἔρριψε βλέμμα ἀναδρομικὸν εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος, τὰς δὲ θυνάμεις τῶν Ρώσων ἐξετίμησε μόνον ὑπὸ ὕλικήν ἐποψιν, ἐπιλαθόμενος ὅτι οἱ Ρῶσοι, ὡς οἱ Ἕλληνες, καυχῶνται ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀρρήκτως ἡνωμένη μετὰ τοῦ ἐθνικοῦ βίου, ὅτι ἔχουσιν ὡς ἡμεῖς ἐθνικὰς ἐορτάς, αἰτινες εἶναι καὶ θρησκευτικαὶ συνάμα, ὅτι μνημεῖον αἰδίου καὶ δρατὸν τῆς ἐθνικοθρησκευτικῆς ιδέας σύμβολον τὸ Κρεμλῖνον, ἡ ἱερωτάτη τῶν οἰκοδομῶν, μεθ' ἧς συνέχονται αὐταὶ αἱ τύχαι τῆς Πολιτείας. Παρεῖδε ὁ παμμήχανος ἐκεῖνος καὶ μεγάλονους Στρατηλάτης, ὅτι τὰ θρησκευτικὰ δόγματα ἤσκησαν τσαούτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ὅλης φυλῆς, ὥστε μέγα μέρος νόμων, θεσμῶν καὶ ἱστορίας αὐτῆς ἐκ τούτων παρήχθησαν καὶ τέλος, ὅτι ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς Ρώσοις ἡ θρησκεία εἶναι ἐξ ἴσου ἰσχυρὰ καὶ ἐν τῇ εἰρήνῃ καὶ ἐν τῇ πολέμῳ. Ὡς δὲ ὁ ἀναγινώσκων τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς Ξενοφῶντα, Ἡρόδοτον καὶ Θουκυδίδην, ἐκπλήσεται ἐπὶ τῇ ἀπολύτῃ ἐξαρτήσῃ τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῶν Θεῶν καὶ τῆς θρησκείας, εἰς ἣν ἀπέδιδον καὶ αὐτοὺς τοὺς νόμους, ὧν νομοθέτης ἐθεωρεῖτο οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος ἀλλ' ἡ ἐν τῇ ἀνθρώπῳ θρησκευτικῇ πίστις, ὡς πᾶς ἕκαστος θαυμάζει μανθάνων, ὅτι παντὸς Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἡγεῖτο Πυρφόρος φέρων τὸ ἱερὸν πῦρ¹, καὶ ὅτι αὐτῇ ἡ θρησκεία ἡγεῖτο καὶ ἡκολούθει τῇ στρατῷ, ὅστις συνεκόμισε τὰ ἀγάλματα τῶν *Πολιέων θεῶν* ἐν πάσῃ ἐκστρατείᾳ· οὕτω καὶ οἱ Ρῶσοι οὐδέποτε ἐκστρατεύουσι, χωρὶς νὰ παρακολουθῇ τούτους καὶ Ἀγία τις Εἰκὼν, ὡς εἶδομεν καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον Ρωσσοῖαπωνικὸν πόλεμον, καθ' ὃν ὁ Κουρουπάτκιν, πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ εἰς Μαντσουρίαν, κατῆλθε εἰς τὴν Μογγὴν τοῦ Ἀγίου Σεργίου καὶ παρέλαθε μεθ' ἑαυτοῦ αὐτὴν ἐκείνην τὴν εἰκόνα, ἣτις συνεξεστράτευσε μετὰ τῶν Ρώσων κατὰ τῶν Ταρτάρων, τῶν Πολωνῶν, τῆς συνηπισμένης ἐν Κριμαίᾳ Εὐρώπῃς, κατὰ τῶν Γάλλων τοῦ Ναπολέοντος καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον. Ἀλλ' οὐ μόνον ἐν τούτῳ αἱ ιδέαι τῶν Ρώσων συνάδουσι καθ' ὅλοκληρίαν ταῖς ιδέαις καὶ τοῖς φρονήμασι τοῦ εὐφρεστάτου τῶν λαῶν τῶν ἀρχαίων χρόνων. Ἡ Μόσχα ἐν τῇ συνειδήσει τῆς ὅλης ρωσικῆς φυλῆς εἶναι ὅτι αἱ ἀρχαῖαι Ἀθῆναι, ἡ *περικαλλεστάτη καὶ εὐπρεπεστάτη* πασῶν τῶν πόλεων ὁπόσας ὁ Ζεὺς ἀναφαίνει, τὸ δὲ Θεόδητον Κρεμλῖνον δικαίως θεωρεῖται τὸ τοῦ Κτησίου Διὸς τῆς Σλαβικῆς φυλῆς ἐνδιαίτημα, ἡ κατοικία πάντων τῶν ἐφεστίων καὶ πατρῶν πνευμάτων, καὶ τὸ Ἴλιον τῆς ἐθνικῆς ιδέας. Τὸ Κρεμλῖνον τέλος ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν Ρώσων εἶναι ἡ κατὰ Λουκιανὸν *Θεῶν Ἐκκλησία*, ὁ Καύκασος, ἐφ' οὗ προσηλοῦται πᾶς

1 Ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ Αἰγινῆται οἱ οὐδέποτε ἐκστρατεύοντες ἄνευ τῶν ἀγαλμάτων τῶν πολιούχων αὐτῶν θεῶν, τῶν Αἰακιδῶν, οἱ Σπαρτιάται ἄνευ τῶν Τυνδαριδῶν, οἱ Μεγαρεῖς, οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Σαλαμῖνιοι καὶ πάντες οἱ ἀρχαῖοι οἱ πρεσβεύοντες, ὅτι ἐν ὥρᾳ μάχης οἱ θεοὶ ὑποστηρίζουσι τοὺς λατρεύοντας, πόλεως δὲ τινος πολιορκουμένης δὲν ἡμελεῖτο ἢ πρὸς τοὺς θεοὺς ἐπὶ κλήσις τῶν πολιορκούντων. (Θουκυδ. Β. 44).

κλέπτῃ Προμηθεύς, καὶ ὁ Ὀλυμπος, ἐξ οὗ ἐκσφενδονίζεται ἐπὶ τῆς Γῆς πᾶς ψυχικῶς δυσειδῆς καὶ βωμοκάπηλος Ἡφαίστος. Ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται ὁ Ναὸς τῆς Πασιφάης, ἐν ᾧ προσήρχοντο οἱ σοφοὶ τῆς Σπάρτης δικασταὶ ἵνα διαφωτισθῶσι περὶ τῆς ἀποφάσεως, ἣν ἔδει νὰ ἐκδώσωσι· ἐν αὐτῷ, ὡς εἰς ἄλλο τέμενος τῆς Προσυμναίας Ἦρας, ζῆτεῖται καὶ εὑρίσκεται ὁ κατὰ τῶν ψευδομαρτύρων λίθος· καὶ ἐν αὐτῷ ὁ Στρυμὼν, ἐν ᾧ οἱ πενθοῦντες θηρεύουσι τὸν Πανσίλυπον, αἱ ἐγκυμονοῦσαι τὴν Ἀστιγῇ καὶ πάντες ἐν γένει πάντα τὰ τοῦ ἐξιλασμοῦ τῶν θείων· ἐν αὐτῷ ὁ ναὸς τῶν εἰδώλων τῆς σλαυτικῆς φυλῆς, καὶ ἡ ἱερωτέρα πασῶν κατὰ ζευξίς θρησκείας καὶ πολι-

Ἡ μεγάλη γέφυρα καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Σωτῆρος

τείας, ὁ ἱερὸς περίβολος τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων καὶ τῶν πολιτικῶν δοξασιῶν.

Ἄλλ· ὁ Ἕλλην περιηγητής, ὁ πατὼν ἐπὶ τοῦ ἐξηγιασμένου τοῦ Κρεμλίνου ἐδάφους, δὲν ἠδύναται μόνον βλέπων καὶ ἀναπολῶν ἔθιμα καὶ φρονήματα ἐπὶ μακρὸν ἰσχύσαντα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι, ἀλλὰ διαθρύπτεται τὴν φιλοτιμίαν αἰσθανόμενος ἑαυτὸν ἐν πόλει, ἐν ἣ ἐτιμήθη τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα. Ὁ περιερχόμενος τὴν εὐρυτάτην καὶ ἐπιμνηστώτην ὁδὸν Νικόλσκαγια, ἐν ἣ τὸ γοτθικοῦ ρυθμοῦ τυπογραφεῖον τῆς Ἀγίας Συνόδου, ἀπαντᾷ τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἐν ἣ τὸ 1775 ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Μεγάλῃς Αἰκατερίνης καὶ τῆς ὅλης Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς ἐν μέσῳ δικαίων τιμῶν καὶ δικαιότερου θαυμασμοῦ, ἐξ ἀπλοῦ διακόνου προεχειρίσθη εἰς ἐπίσκοπον Πολτάβας, Σλαβωνίου ἦτοι καὶ Χερσῶνος, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ὁ πανεπιστήμων ἐκεῖνος Κερκυραῖος, ὁ ἐν μέσῳ δεινῶν τῶν Ἑλλήνων πνευματικοῦ λιμοῦ ἀναδειχθεὶς ἐνάμιλλος πρὸς τοὺς συγ-

χρονήσαντας αὐτῷ σοφοὺς τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Γερμανίας, ὃ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα προβιβάσας, χειροτονηθεὶς δὲ παρὰ τοῦ πανευρωπαϊκοῦ κλέους ρώσου Μητροπολίτου Πλάτωνος, ἐτέρου θαύματος πανδαημοσύνης, ὃν ἄριστα ἐχαρκτήρισε ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Ἰωσήφ ὁ Β', ὅτε ἐρωτηθεὶς «Τί τὸ μᾶλλον ἀξιοθέατον ἐν Ρωσσίᾳ;» ἀπεκρίνατο: «ὁ Μητροπολίτης Πλάτων». Πλὴν τούτου ἐν Μόσχᾳ ἐγεννήθη διὰ τοῦ Σκουφᾶ καὶ τοῦ Τσακάλωφ ἡ Φιλικὴ ἐταιρεία, ἐξ ἧς ἐπήγασε ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου καὶ ἐνταῦθα ἐπλούτησαν καὶ ἀνεδείχθησαν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως πλεῖστοι ὁμογενεῖς ἔμποροι δημητριακῶν, σανδάλων, δερμάτων καὶ μηλωτῶν. Ἐνταῦθα ἐγκατεβίωσαν καὶ διεκρίθησαν οἱ ἀπαράμιλλοι τῶν Ἑλλ. γραμμάτων Μαικῆναι, ἀδελφοὶ Ζωσιμάδαι, οἱ διὰ τοῦ τιμίου αὐτῶν χρήματος συμβαλόντες εἰς ἐξωράϊσιν τῆς Μόσχας, οἱ προσενεγκόντες ἀδρότατα χρηματικά ποσὰ εἰς τὸ Γυμνάσιον ταύτης, οἱ ἐπισκευάσαντες δημόσια κτίρια πρὸ παντός δὲ τὸ δεσμωτήριον, οἱ δαπανήσαντες δώδεκα χιλιάδας ἐπτακοσίας ἀγγλικὰς λίρας ὑπὲρ τῆς ἐν Μόσχᾳ Αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας καὶ πολλὰς μυριάδας ρουβλίων πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ ἐτι καὶ νῦν τελείου θεωρουμένου ἑλληνορωσικοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἰθακόδσκη.

Τόν τε νοῦν καὶ τὴν φαντασίαν πεπληρωμένην τοιούτων ἀναμνήσεων, ἐπεράναμεν τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν εἰς Κρεμλίνον, οὗτινος τὰς Μονὰς, τοὺς Πύργους, τὰς Στοὰς, τὰς Μητροπόλεις, τὰ Ἀνάκτορα, τὰ Μουσεῖα, τὰς ὑπογείους κρύπτας, τὰ ἀγάλματα, τὰ μνημεῖα, τὰ ἡρῶα καὶ ἐν γένει τὸ ἀσύλληπτον πανόραμα τοῦ μαγευτικοῦ καὶ ὄνειρώδους ἐκείνου θεάματος, θὰ περιγράψωμεν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἐς ἄλλοτε.

(Barrage)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΞΕΝΟΣ

Ἡ ζυγαριὰ τοῦ μπακάλη

- Ξέρεις, ἄντρα μου; Ζυγίστηκα προπὲς καὶ βγῆκα σωστὰ ὀγδόντα ὀκάδες!
- Μπᾶ! ὀγδόντα ὀκάδες; Ἀδύνατον. Ποῦ ζυγίστηκες;
- Ποῦ ἄλλου; στὴ μεγάλη ζυγαριὰ τοῦ μαγαζείου μας...
- Ἀαα! μὰ ἔτσι μίλα ντέ! Τότε εἶσαι μονάχα ἐξήντα ὀκάδες...